

ARTEFAKT A HODNOTA

Petr Válek

Artefakt je informace, a už jen jako takový má jistě hodnotu sám o sobě. Ale například Věstonická Venuše nemá cenu sama o sobě. Je to jen kus hlíny ve tvaru figurky. To, co jí dává cenu, je její stáří, kontext, prostředí, v jakém se našla, na sídlišti lovců mamutů. Kdyby ji někdo našel jen tak, a přinesl ji do muzea, muzejník si řekne: „Hm, hezká“... a bude litovat toho, že figurka byla vytržena z prostředí, kontextu, ve kterém byla odhozena, protože se toho jednoduše mohl dozvědět víc, než jen o samé existenci předmětu, která sama o sobě z něj hodnotný nedělá. Skutečně hodnotné jsou ty doprovodné informace, na které se pak všichni ptáme.

Hodnotné na minci není jen to, že může být celá ze zlata či stříbra a k tomu stovky let stará. Její hodnota se ukáže hlavně v tom, že pokud má na sobě datum (a někdy ani to není úplně nutné), je schopná relativně datovat jednorázově uložený a následně uzavřený nálezový celek, jako třeba hrob nebo depot a tím pádem i předměty v něm. Také může být velice nápomocná pro datování nějaké jiné, důležité jednorázové události, třeba požáru či sesuvu. A opět, týká se to i datování předmětů s požárem či sesuvem souvisejících. Má jedinečnou a unikátní výpovědní hodnotu o těchto událostech, jestliže není vyjmuta z těchto souvislostí. A ona je...

Archeologové nejsou ani tak smutní proto, že by jim detektoráři kradli věci. Které přeci jen někteří odevzdávají, tak jak je mohou krást. Kradou se informace, na které, což je paradoxní, se pak všichni (detektoráři i archeologové) ptáme. Chceme se „něco dozvědět“. Chceme znát to „něco“, co dá předmětu skutečnou hodnotu. A tou je právě informace, o souvislostech, událostech, jakýsi „příběh artefaktu“. Ale jak jim ho (detektorářům a vůbec komukoli) archeolog může sdělit? Když ho neví? Bez znalosti souvislostí a sledu událostí na lokalitě má v ruce minci (nebo figurku z kusu vypálené hlíny – Němou Venuši), která sama o sobě nic neříká, protože byla vyjmuta z kontextu, například z té zánikové vrstvy. Koukáme na minci a používáme slůvka: pravděpodobně, možná, asi. Přesnější informace se nedozvíme nijak jinak, než řádným výzkumem, který, samozřejmě, jako na potvoru, nejde provést. Archeolog má povinnosti jinde a badatelský výzkum je drahý.

Dejme tomu, že v té zánikové vrstvě, kterou by měl archeolog alespoň rámcově tou mincí datovanou, se bude nacházet předmět, řekněme bronzová hlava býčka. Detektorář přinese do muzea nejdříve minci. Pak hlavu býčka. A čeká, co archeolog s tím. Co mu k tomu řekne. Archeolog se na to podívá... a splácí nad tím, že absolutně neví, jestli tyto dva předměty spolu mohou souviset, a jestli jsou stejně staré, to se může jenom domnívat. Místo toho, aby si byl jistý. To ho rozesmutní. Ty informace o souvislostech, které nemá, a mohl mít, kdyby. Kdyby z nich předmět nebyl vyjmut.

Nebude vědět, jestli tam býčka někdo neodhodil, jestli dříve nebo později než tu minci, natož aby pak věděl, že v tomto případě předměty spolu souvisí a zanikly spolu jednorázově pod jednou vrstvou. Detektorář přijde a zeptá se, v dobré víře, otázkou, jejíž případná kladná odpověď na ní, by samozřejmě přidala minci a býčkovi na kýžené hodnotě: „Dobrý den, prosím vás, a mohou spolu tyto předměty souviset?“ Mohou, ale také vůbec nemusí.

A to je informace kterou nechceme slyšet, protože vůbec o ničem nevypovídá, nic neříká, a na hodnotě nepřidá.

Hodnota předmětu se ustálí na umělecké hodnotě, hodnotě kovu, přidá se zhruba nějaká hodnota na základě stáří či četnosti výskytu, a to jak v tehdejší, tak i dnešní době. A to jen pokud se nález podaří co nejpřesněji, za pomoci analogií, určit. Jenomže slůvka: patrně, snad, asi... u něj zůstanou.

Tedy výpovědní hodnota, ta, co má největší cenu – minimální.

A o tu se, zcela poprávu, cítí být archeologové okradeni.

V konečném důsledku všichni jsme.

Sklenička je normální skleničkou. Dokud nezískáme informaci, že z ní pila Marilyn Monroe. K čemu je sklenička, ze které snad, asi, pila Marilyn Monroe?